

ВОЛОНТЕРСЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ: АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ СОЦІАЛЬНОЇ ФУНКЦІЇ ДЕРЖАВИ

VOLUNTEER ACTIVITIES: CURRENT ISSUES OF STATE SOCIAL FUNCTION

Вашкович В.В.,

*викладач кафедри господарського права
Ужгородського національного університету*

У статті проведено аналіз понять «соціальна функція», «соціальна держава». Також окремо висвітлено питання делегування соціальної функції держави соціальним інститутам.

Ключові слова: соціальна функція, соціальна держава, соціальний інститут.

В статье проведен анализ понятий «социальная функция», «социальное государство». Также отдельно рассмотрены вопросы делегирования социальной функции государства социальным институтам.

Ключевые слова: социальная функция, социальное государство, социальный институт.

The article analyzes the concepts of "social function", "social state". Also it considers delegation highlighted the issue of social functions of the state social institutions.

Key words: social function, social state, social institution.

Актуальність теми. Людина як найвища соціальна істота на планеті може існувати виключно в межах соціального простору, що обумовлює принцип та першочергову роль соціальних факторів у становленні й розвитку людства. Фактично необхідність справедливого впорядкування соціального простору як природна функція забезпечення життєдіяльності людської спільноти й привела до появи такого соціального інституту, як держава. Не випадково й сьогодні, на початку XXI ст., основний вплив на розвиток цивілізації здійснюють соціальні фактори, які охоплюють усі сфери економіки й у результаті приводять не тільки до зміни критеріїв суспільних потреб та основних видів економічної діяльності, а й до трансформації загальнолюдських цінностей, у тому числі й загальних обрисів бажаної моделі соціальної держави. На сучасному етапі світового економічного розвитку загальносоціальна функція держави, що традиційно аналізувалася й реалізовувалась в межах якоїсь однієї країни, набуває наднаціонального й транснаціонального характеру.

Сьогодні для України цей аспект набуває особливої актуальності, оскільки саме на сучасному етапі соціально-економічного розвитку проблема виходу з економічної та політичної кризи, винайдення справедливого суспільного устрою під проводом загальноприйнятної національної ідеї й встановлення ефективного балансу у системі «держава – суб'єкт ринкової економіки – громадянин» є одними з головних проблем сучасного державотворення. У глобалізованому світі третього тисячоліття лише ефективна реалізація людського потенціалу може дати шанс Україні відбутися як незалежній, цивілізованій державі [1, с. 3].

Виклад основного матеріалу. Аналіз наукових досліджень і публікацій дає підстави стверджувати, що увага до формування системи соціальних функ-

цій сучасних держав та моделей їх реалізації пояснюється як наявністю усталених демократичних традицій у провідних країнах Європи, так і багатим досвідом використання правових інструментів в ролі механізму соціальних перетворень. Наукові підходи до формування та розвитку соціальної функції держави спираються на роботи таких класиків, як Дж. Б'юкенен-молодший, Ерік Ліндаль, Гуннар Мюндаль, Бертіль Улін, Ерік Лундберг, Андерс Аслунд, А. Мюллер-Армак, Пекка Сутела, Г. Еспін-Андерсен тощо [1].

Метою статті є розкриття сутності та змісту соціальної функції держави як фундаментальної категорії науки державного управління.

У сучасній спеціальній літературі питанню природи суспільних систем взагалі й соціальної сфери зокрема приділяється не дуже велика увага. Можна назвати невелике число сучасних публікацій, пов'язаних із теоретичним аналізом специфіки соціального, хоча наукова дискусія про характер соціальної сфери як виду системних утворень суспільства ведеться вже давно.

Для початку визначимося, що в нашому розумінні категорія «соціальне» характеризує якісно організовану сукупність суспільних відносин, тотожних економічним, політичним, духовно-ідеологічним та іншим суспільним процесам, що виражає відтворення підтримки й розвитку сутнісних чинностей людини як суб'єкта й об'єкта праці, пізнання й інших форм життєдіяльності. З іншого боку великою мірою дефініція «державність» якнайточніше характеризує організаційний стан суспільства, різні шаблі, які воно долає в своєму історичному бутті, та найголовніше – різні функції, які покладаються на цих етапах на державу.

Сучасний період розвитку людства характеризується тим, що його метою є всебічний розвиток

людини, забезпечення умов її життя, прав і свобод. Дійсність просякнута ідеями гуманізму, пріоритету загальнолюдських цінностей, що знайшло своє відображення в сучасних найбільш розвинутих демократичних країнах. Держава повністю не зливається із суспільством, вона є організацією, яка певним чином відокремлена, інституалізована у вигляді механізму держави (державної системи), має власні закономірності становлення, функціонування та розвитку. Тому вивчення функцій держави повинно здійснюватися з точки зору як єдності держави й суспільства, так і їх відокремленості [1].

Спільна «робота», взаємодія суспільства та держави вилилася в те, що соціальна функція, яка традиційно вважалась органічною складовою частиною соціуму, була перенесена на державу.

Соціальна функція як вид державної функції розуміється різними авторами по-різному.

О. Родіонова розглядає соціальну функцію держави як діяльність, яка спрямована на мінімізацію відмінностей у доступі членів держави до суспільних благ з метою забезпечення стабільності соціуму [5].

С. Калашников дає таке визначення: соціальна функція держави є цілеспрямованою діяльністю держави із задоволення конкретних потреб людей.

П.М. Рабінович визначає соціальну функцію як таку, яка полягає в забезпеченні на всій території країни прав і свобод кожної людини та громадянина, створення умов для відтворення й розвитку людини, стимулювання творчого зростання людини, утілення в життя принципів соціальної справедливості. Держава регулює соціальні відносини. Під соціальними відносинами П.М. Рабінович розуміє встановлення розміру мінімальної заробітної плати, контроль над страхуванням робітників, перерозподіл доходів на користь малозабезпечених, проведення заходів екологічної безпеки населення [4].

О.Ф. Скакун визначає соціальну функцію як створення державою умов, що забезпечують гідне життя людини. Цю функцію автор надалі визначає терміном «соціальна держава». На думку О.Ф. Скакун, поняття «соціальна держава» є витвором ХХ століття. Соціальна держава (держава соціальної демократії) – це сучасна політико-правова теорія, де слово «соціальна» несе велике значення навантаження: воно пов'язано із соціальним життям людей, підкреслює, що держава бере на себе турботу про матеріальний добробут громадян, здійснює функцію регулювання економіки з обов'язковим урахуванням екологічних вимог, забезпечує захист економічних і соціальних прав людини [8].

У наші дні соціальна держава означає насамперед обов'язок законодавця бути соціальне активним для згладжування суперечних інтересів членів суспільства та забезпечення гідних умов життя для усіх за наявності рівності форм власності на засоби виробництва. Держава стає органом подолання соціальних суперечностей, урахування та координації інтересів різних груп населення, проведення до життя таких рішень, які б позитивно сприймалися різними верствами суспільства, її мета – за допомогою соціаль-

ної політики, забезпечення рівності та умов політичної співучасті об'єднати населення, стабілізувати соціальну (у тому числі правову) та економічну системи, забезпечити їх прогресивну еволюцію.

Отже, на нашу думку, соціальна функція – це діяльність держави, яка спрямована на вирішення соціальних проблем суспільства.

Аналізуючи вищенаведене, можна зробити висновок, що соціальна функція держави є для громадянина соціальними стандартами життя або соціальними нормами та нормативами.

Соціальна функція є виключно прерогативою держави, що повною мірою не можуть бути передані іншим суспільним інститутам. Частина цих функцій держава розподіляє між різноманітними органами публічного врядування – структурними підрозділами державної виконавчої влади, органами місцевого самоврядування відповідно до законодавчо визначених принципів делегування повноважень.

Отже, ми виходимо з того, що соціальна функція держави не є невід'ємним, органічним напрямом діяльності держави та виникає на певному етапі її історичного розвитку [6, с. 300].

Реалізація соціальних функцій держави здійснюється соціальними інститутами на різних організаційних рівнях. Причому це не обов'язково мають бути органи публічного управління. Різноманітні інститути громадянського суспільства можуть бути задіяними державою задля вирішення своїх соціальних завдань і реалізації своїх соціальних функцій. Хоча окремі дослідники вважають, що саме держава є суб'єктом своєї соціальної політики та відносять до суб'єктів соціальної політики лише «компетентні державні органи (установи), що формують соціальне інформаційне та правове поле, здійснюють матеріальне забезпечення чи надають натуральні види допомоги (соціальні послуги) особам, які потребують такої допомоги»

Соціальна функція держави спрямовується на згладжування соціальних нерівностей для всіх верств населення, зокрема кожен індивід повинен мати можливість отримати освіту, професійну кваліфікацію та гідну заробітну плату, іншими словами – стати членами суспільства, спроможним забезпечити собі гідне життя своєю працею.

Таким чином, сучасні функції держави розкривають місію, мету та сутність державного управління й отримують свою реалізацію на фундаментальному, структурно-операційному та інструментальному рівнях відповідними структурними одиницями публічної влади задля забезпечення справедливого виробництва та споживання громадянами матеріальних, комунікативних і духовних ресурсів життєдіяльності. Для цього держава своєю соціальною політикою інтегрує цілі різних суб'єктів та прагне до підпорядкування їхньої діяльності своїм цілям, спрямованим на задоволення потреб більшості населення в соціальному прогресі. У такій ролі соціальна політика держави є узагальненою соціальною функцією, у межах якої реалізуються окремі соціальні функції [1].

Отже, враховуючи викладене, можемо зробити **висновок**, що реалізація концепції соціальної держави, одним зі складових елементів якої є соціальна функція, протягом щонайменше ста років здійснюється на рівні різноманітних публічно-правових утворень (суб'єктів), тобто тих, правовий статус яких повністю або значною мірою визначається нормами публічного права. Це стало логічним наслідком «одержавлення» соціаль-

ної функції, яка, виникнувши на рівні благодійництва, релігії, приватної ініціативи, поступово трансформувалася у функцію соціального служіння, знайшовши, як наслідок, закріплення на рівні Конституції України. З огляду на це доречним є виділення суб'єктів, задіяних у реалізації соціальної функції, саме через призму положень Основного закону країни та інших нормативно-правових актів [2].

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Бульба В.Г. Соціальна функція держави як фундаментальна категорія державно-управлінської науки / В.Г. Бульба // Публічне управління: теорія і практика. – 2011. – № 4 (8). – С. 3–9
2. Галіцина Н.В. Що розуміти під категорією «соціальна функція»? / Н.В. Галіцина // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Юриспруденція. – 2015. – № 15. Том 1. – С. 69–73
3. Мертон Р. Социальная теория и социальная структура / Р. Мертон. – М. : АСТ; Хранитель, 2006. – 880 с.
4. Рабінович П.М. Основи загальної теорії права та держави. Видання 5-те, зі змінами : [навчальний посібник] / П.М. Рабінович. – Атіка, 2001. – 176 с.
5. Родионова О.В. Социальная функция современного государства / О.В. Родионова. – М. : Юрлитинформ. 2010. – 228 с.
6. Севрюков Д. Соціальна функція держави / Д. Севрюков // Публічне право. – 2013. – № 1 (9). – С. 296–301.
7. Співак В.М. Поняття та цінності соціальної, правової держави / В.М. Співак // Держава і право. Зб. наук. праць. Вип. 7. – К. : Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького НАН України, 2000. – С. 466–476.
8. Скакун О.Ф. Теорія держави і права : [підручник] / О.Ф. Скакун. – Харків : Консум, 2001. – С. 55–63.